

tali Dei cognitione, ut per se videtur manifestum. Sicut etiam tenemur colere tres divinas personas, non ex positivo jure, sed quia earum excellentiam cognoscimus. Idemque cum proportionem dico de dilectione ad proximum: nam licet verum existimem nunc postulari specialem dilectionem inter Christianos, nihilominus censeo id non oriri ex speciali præcepto positivo Christi, sed ex intrinseco, et connaturali ordini charitatis. Nam charitas ex se et natura sua inclinatur ad magis diligendum magis conjunctos, cæteris paribus, et in rebus seu bonis proportionatis conjunctioni, ut late explicat D. Thom. 2. 2, q. 26, præsertim a. 6 et 8, ubi adducit Augustinum, l. 1 de Doctr. Christian., c. 28; et Ambros., lib. 1 Officior., c. 7; et Gregor., hom. 30 in Evang., ex quibus hæc sententia confirmatur. Nam quia fideles, ut sunt membra Christi et Ecclesiæ, habent inter se specialem conjunctionem, ideo charitas ipsa natura sua magis inclinatur et obligat ad illos diligendos. Et ideo aiebat Paulus ad Gal. 6: *Dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes, maxime autem ad domesticos fidei.* Quamvis ergo Christus hanc specialem dilectionem Christianorum inter se non explicasset, ipsa charitas de se ad illam obligasset, neque nunc ad aliquid speciale obligat illud præceptum Christi, ad quod charitas de se non obligaret.

12. *Præceptum Christi de charitate, ad infideles extenditur.* — Unde etiam addo illud Christi præceptum non fuisse de sola dilectione Christianorum inter se, sed etiam ad dilectionem erga infideles extendi; tum quia perfecta dilectio proximi ad omnes extenditur, et ideo verisimile non est Christum, specialiter commendando dilectionem proximorum, non fuisse locutum de integra proximi dilectione, quæ ad extraneos quosque extenditur, ut ipsemet explicavit Luc. 10, per parabolam de peregrino sauciato a latronibus, et a Samaritano curato: tum etiam quia Christus mandavit: *Ut diligatis invicem sicut dilexisti vos;* ipse autem non solum dilexit discipulos jam credentes, sed etiam infideles, redimendo illos, et desiderando ut fiant credentes; ergo eodem modo commendavit discipulis dilectionem ad invicem, quæ sit ad imitationem dilectionis ipsius, ita ut propter ipsum Christum extendatur ad omnes. Et ideo, sicut Christiani inter se magis se diligunt et diligere debent quam reliqui homines cujuscunque religionis seu sectæ, ita etiam specialiter amant illos qui extra Ecclesiam sunt, et illis

desiderant conjunctionem cum Christo et cum Ecclesia. Totum ergo hoc comprehendit Christum sub præcepto suo, et totum est inclinationi et ordini charitatis consentaneum, et in aliquo etiam gradu seu eventu necessarium. Quocirca non vocavit Christus illud præceptum novum, quia sit positivum et non naturale, sed vel quia ab ipso fuit renovatum, cum antea esset fere per pravam consuetudinem antiquatum, ut dixit Clem. Rom., lib. 6 Const., c. 23, inde ostendens Christum legem naturalem non abstulisse, sed confirmasse; vel quia novo modo illud tulit, explicando novam rationem in objecto illius, sumptam ex adventu ejus et ex speciali dilectione sua erga homines, ut videntur exponere ibi Chrys., hom. 71, et Cyrill., lib. 9, c. 23; vel denique ex effectu, quia hæc dilectio renovatura erat mundum, ut sensit Augustinus ibi, tract. 65.

13. *Ad ultimam partem de moralibus.* — Ad ultimam partem de moralibus præceptis, duo vel tria breviter dicenda sunt. Primum est, in præceptis Decalogi, et in illis contentis, Christum nihil præcepisse, in rigore legis et obligationis, quod non esset de jure naturæ, vel simpliciter, vel supposita institutione alicujus sacramenti. Et ita indissolubilitas matrimonii est de jure naturali, et similiter dilectio inimicorum, et beneficentia seu misericordia erga illos, ut nunc ex propriis materiis suppono. In præcepto etiam non jurandi nihil prohibuit quod jure naturæ prohibitum non sit, ut late ostendi lib. 4 de Juram., c. 2. Denique in præcepto orationis nihil addidit tanquam necessarium, quod de jure naturæ non sit, ut explicavi lib. 4 de Orat., c. 29. Secundo, dicitur in explicanda hac lege morali multa Christum addidisse, quæ ad exactam illius observationem utilissima sunt, et propter ignorantiam hominum, vel per errorem et deceptionem latebant, ut late exponit Augustinus in lib. de Serm. Domini in monte, et D. Thom. breviter complectitur dicta q. 108, art. 3. Tertio, dicendum est multa consuluisse Christum in hac materia morali, quæ non ad obligationem præcepti, sed ad perfectionem vitæ spiritualis pertinent, ut constat ex Matth. 10 et 19, et Luc. 9 et 10. Unde sumendo late legem novam ut comprehendit præcepta et consilia, sic verum est multa Christum addidisse in materia morali, quæ sunt ultra præcepta legis naturalis, et quæ in lege veteri data non erant. De his autem consiliis evangelicis in tract. de Statu Religion. late disseruimus, et videri potest D. Thom.,

dicta q. 108, et 2. 2, q. 184, art. 3 et sequentibus.

14. *Dubitatio.—Responsio.* — Ultimo, circa eadem præcepta moralia quæri potest an in lege nova addita sit specialis seu major obligatio, circa easdem res præceptas lege naturali. Hæc vero interrogatio ejusdem rationis est cum alia simili, tractata de lege veteri, ac subinde eodem modo definienda. Dicendum ergo est Christum Dominum non solum non abstulisse legem moralem, quatenus est juris naturalis, sed etiam propriis legibus et præceptis suis easdem res commendasse ac præcepisse. Hoc constat, primo, ex verbis ejusdem Christi: *Ego autem dico vobis*, Matth. 5; et: *Mandatum novum do vobis*, Joan. 13; et: *Hoc est præceptum meum, ut diligatis invicem*, Joan. 14, in quo præcepto lex Decalogi impletur, teste Paulo ad Rom. 13. Idem sumitur ex illo Pauli ad Gal. 6: *Alter alterius onera portate, et sic adimplebitis legem Christi;* ergo lex Christi illa omnia complectitur quæ virtute in illo principio continentur, quæ Christus etiam præcepit, cum dixit: *Omnia quaecumque vultis ut faciant vobis homines, et vos facite illis*, Matth. 7, et Luc. 7. Sic etiam dixit Clem. Rom., dicto lib. 6, c. 23, Christum legem naturalem confirmasse, et significat etiam August., l. 10 contra Faust., c. 2. Denique ita est consentaneum perfectioni legis novæ; nam sicut lex vetus cessavit simpliciter, etiam quatenus propriam obligationem ponebat in materia morali, ita debuit lex nova eandem materiam, quatenus per se bona est, et ad honestatem necessaria, præcipere, et consequenter majorem quamdam obligationem imponere.

15. *Responsio ad dubium.* — Atque ita ex hoc fundamento patet responsio ad interrogationem factam, scilicet, legem novam addidisse obligationem in tali materia, vel extensive propter additionem novi præcepti, vel etiam intensive, non solum propter majorem lucem, majusque gratiæ auxilium, sed etiam propter auctoritatem Christi interpositam, quam ipse significavit, cum dixit: *Ego autem dico vobis*, et propter ejus exemplum, et specialem dilectionem, quem respectum indicavit, cum dixit: *Sicut dilexisti vos*, et cum dixit: *Hoc est præceptum meum*, et Joan. 13 dixit: *Exemplum dedi vobis*, etc. Neque hoc est contra superius dicta. Negavimus enim Christum addidisse præceptum positivum in materia morali quoad rem non præceptam jure naturæ, seu addendo specialem determinationem

temporis, loci, aut similibus circumstantiarum ad generalem et indeterminatam obligationem legis naturalis; non tamen negamus in eadem materia addidisse novum præceptum divinum, et consequenter obligationem auxisse. Et ideo peccatum Christiani contra legem naturalem, cæteris paribus, gravius censetur quam in homine gentili in eadem materia. Neque etiam hoc est contra perfectionem legis gratiæ, imo pertinet ad consummatam perfectionem ejus, ut præcipiat omnia quæ ad integram justitiam apud Deum per se necessaria sunt, præsertim, cum non solum jubeat, sed etiam juvet, præbendo auxilium ad implendum quod præcipit, ut infra dicemus.

16. *De altera parte materiae, quam cæremonialem appellavimus.* — Superest dicendum de alia parte materiae et præceptorum hujus legis, quam cæremonialem appellavimus, de qua non minor est, sed quodammodo major certitudo. Quia per se notum est sacrificium et sacramenta pertinere ad cæremonias divini cultus, ut ex materia de Religione et de Sacramentis, et ex dictis supra de lege veteri constat. Sed speciale sacrificium, et specialia sacramenta sunt a Christo non solum instituta, sed etiam præcepta, ut est de fide certum, et breviter probatum est in cap. præcedenti, latius vero et ex professo in tom. 3 et 4 de Sacram. Ergo eodem modo certum est data esse a Christo in sua lege aliqua divina et cæremonialia præcepta. De quibus etiam est certum positiva esse, et non juris naturalis, sive considerentur ut conjuncta institutioni ac simpliciter, sive per se et supposita institutione. Prior pars probatur, quia institutio talis sacrificii et talium sacramentorum nullo modo pertinuit ad jus naturale: nam fuit voluntaria determinatio divini cultus, quem generaliter jus naturale præcipit, ad tales actiones et cæremonias quæ ratio naturalis non solum non determinat, verum etiam nec invenire posset; fuerunt ergo, ut ita dicam, adinventiones divinæ; ergo fuerunt juris divini positivi; ergo ejusdem ordinis sunt præcepta, ut conjuncta tali institutioni. Altera vero pars probatur, quia etiam, facta institutione, oportuit adjungi præceptum ex sola voluntate Christi, quia ratio naturalis, etiam illuminata per fidem, non dictaret vel exigeret obligationem ex vi solius institutionis. Et ita vivente Christo, licet Baptismus esset institutus, non erat sub præcepto, et idem nunc censent aliqui de Extrema Unctione. Negare

autem non possumus quin hæc præcepta sint valde consentanea rationi, et quasi necessaria ex institutione. Nam, supposita institutione unici sacrificii, naturaliter sequitur obligatio illud offerendi, quia obligatio colendi Deum per sacrificium suo modo naturalis est; ergo determinata institutione ad tale sacrificium, consequenter determinatur obligatio naturalis. Verum est autem in institutione unici sacrificii includi prohibitionem utendi aliis, quæ moraliter æquivalet præcepto utendi tali sacrificio, et ideo simpliciter est illud præceptum positivum. Quod in præceptis sacramentorum est clarius, quia usus sacramentorum, etiam in genere, non ita est de jure naturali, de propriis sacramentis loquendo. Nihilominus tamen, supposita excellenti institutione sacramentorum novæ legis, et infirmitate ac indigentia hominis, valde rationi consentaneum fuit præcipi quod ita instituebatur, quamvis, in rigore, necessitas simpliciter ex præceptis positivis orta sit.

17. *Præcepta ceremonialia data esse in lege gratiæ perfecto quodam modo accommodato perfectioni hujus legis.* — *Ratio.* — Addendum vero est hæc præcepta ceremonialia data esse in lege gratiæ perfecto quodam modo accommodato libertati et perfectioni hujus legis. Declaratur, quia ex quatuor membris præceptorum ceremonialium, quæ erant in lege veteri, scilicet, sacrificia, sacramenta, sacra et observantia, solum de primis duobus data sunt præcepta divina in lege nova; de aliis vero duobus data est potestas Ecclesiæ ad instituenda et præcipienda illa, suo prudenti arbitrio; hoc ergo spectabat ad libertatem et perfectionem hujus legis. Ratio autem est, quia sacrificia et sacramenta pertinent ad substantiam cultus divini; sacrificium quidem, quia veluti essentiam cultus divini externi et publici continet, sacramenta vero, quia ad sanctificationem cultorum Dei ordinantur. Et ideo de his oportuit dari præcepta divina, ut substantia divini cultus firma et stabilis semper in Ecclesia permaneret, et ut per talia signa semper Ecclesia Christi ab aliis sectis vel congregationibus distingueretur. Nam ut August. dixit, 19 contra Faust., cap. 11: *In nullum nomen religionis coagulari homines possunt, nisi aliquo signorum, vel sacramentorum consortio colligentur.* Alia vero duo membra pertinent ad accidentalem cultum, et ad ornatum sacrificii et sacramentorum, et ideo Ecclesiæ dispositioni relicta sunt, ut suo loco latius dictum est. Circa priorem etiam partem huius

materiæ consultum maxime est perfectioni hujus legis, quia Christus Dominus, ut Augustinus notavit ep. 118, c. 1: *Levi jugo suo nos subdidit, et sarcinæ levi, unde sacramentis numero paucissimis, observatione facillimis, significatione præstantissimis, societatem novi populi colligavit.* In quibus verbis tacite rationem reddit, ob quam talia præcepta, quamvis ceremonialia, non sunt contra legis novæ suavitatem et libertatem. Addere vero possumus etiam non esse contra perfectionem hujus legis, quia secum afferunt spiritum gratiæ et charitatis, et ad illum obtinendum ordinantur, spiritus autem charitatis facit præcepti sarcinam non solum non prementem onere ponderum, verum etiam sublevantem vice pennarum, ut dixit Augustinus, lib. de Perfection. justit., cap. 5.

18. *Materia legis novæ tam actus externos quam internos amplectitur.* — Atque ex his colligitur, primo, materiam legis novæ complecti tam actus externos quam internos. De externis id constat ex dictis de præceptis ceremonialibus hujus legis, omnia enim illa de actibus externis sunt; in materia vero morali, illos tantum actus præcipit qui sunt de lege naturæ. De internis vero patet, quia in eis principaliter consistit rectitudo apud Deum, et ideo hæc lex præcipue versatur circa actus in quibus interna justitia consistit, vel sine quibus esse non potest. Illam enim maxime Christus intendit, ideoque dixit Matth. 5: *Nisi abundaverit justitia vestra plus quam scribarum et pharisæorum, non intrabitis in regnum caelorum;* pharisæi enim justitia externa contenti erant, Christus autem internam justitiam quærere docet, et actus internos ad illam necessarios præcipit. Unde duobus modis præcipiuntur per hanc legem actus interni. Primo, per se et directe, ita ut in ipso actu interno quasi consummetur materia præcepti, et hoc modo præcipiuntur actus virtutum theologialium, et actus contrarii prohibentur. Præcipiuntur etiam aliqui actus virtutum moralium, præsertim vero poenitentia, quæ est dispositio ad justitiam coram Deo: posset etiam in hoc ordine numerari oratio quatenus in mente consummari potest, et interdum esse necessaria, quamvis verbis exprimi non possit.

19. *Alius modus præcipiendi actus internos ob externos.* — Alio modo possunt actus interni præcipi propter externos, qui interdum per se primo præcipiuntur, ut constat maxime de præceptis sacramentorum; quia vero præci-

piuntur ut morales et humani, ideo præcipiuntur etiam interni, sine quibus externi morales esse non possunt. Et similiter, prohibitis aliquibus actibus externis, necesse est ut prohibeantur interni, et hoc modo hæc lex prohibet etiam internam concupiscentiam et prava desideria, ut habetur Matth. 5. Denique hæc lex non solum præcipit operationem, sed etiam modum operandi, et ideo imprimis præcipit rectitudinem in intentione ultimi finis, seu æternæ beatitudinis, et deinde jubet etiam bonam intentionem particularem in quolibet opere, et contrariam intentionem prohibet, ut ex Matth. 5 colligitur. In quo solum est advertendum intentionem operis non semper præcipi uno eodemque præcepto quo præcipitur opus, et nihilominus considerata tota lege Christi, utrumque per illam præcipi; et ideo, licet unum vel aliud præceptum impleri possit sine recta intentione, atque adeo sine honesto modo operandi, nihilominus tota lex Christi in nullo opere integre servari potest, nisi honesto modo fiat, sicut de lege naturali in superioribus diximus. Nam etiam quoad hoc non est minus perfecta lex Christi. Propter quod ipse dixit Mat. 5: *Omnis qui audit verba mea hæc et facit ea, assimilabitur viro sapienti, qui ædificavit domum suam supra petram;* ex quibus verbis ita colligit Aug., l. 1 de Serm. Domini in monte, c. 1: *Si quis pie sobrieque consideravit sermonem quem locutus est Dominus noster Jesus Christus, puto quod inveniet in eo, quantum ad mores optimos pertinet, perfectum vitæ Christianæ modum, quod in discursu illorum librorum optime declarat, et D. Thomas hic, quæst. 108.*

20. *Sensus illius axiomatis theologorum, in nova lege nulla esse divina præcepta, nisi fidei et sacramentorum.* — Ultimo, intelligitur ex dictis quomodo verum sit axioma theologorum dicentium in nova lege nulla esse divina præcepta, nisi fidei et sacramentorum, ut loquitur Soto in 4, d. 40, art. 4, et sequuntur alii moderni, et Covarr., in 4 Decr., cap. 6, § 10, in princ., qui id sumpserunt ex D. Thoma, in dicta quæst. 108, art. 1, ad 2, ubi non tam expresse id affirmat; in quodlib. autem 4, art. 13, dicit *legem novam esse contentam præceptis moralibus naturalis legis, et articulis fidei, et sacramentis gratiæ*, ubi nunquam dicit præcepta fidei pertinere ad præcepta positiva legis novæ, sed solum determinationem articulo- rum fidei esse peculiarem legis novæ: unde recte intelligitur, juxta superius dicta, doctrinam et expressionem fidei esse propriam

legis novæ et perfectionis ejus, et cum illa esse conjunctum speciale fidei præceptum, sive illud positivum vocetur, sive naturale, diversis respectibus supra explicatis. Sic ergo intelligendum est illud axioma quoad hanc partem. Quoad alteram vero solum est addendum intelligi de positivis præceptis, et sub sacramentis comprehendendi sacrificium, quia unum est ex sacramentis quoad rem in illo oblatam; inde enim necessario fit consequens ut etiam illius obligatio cadat sub peculiare præceptum hujus legis, ut jam explicatum est. Atque hinc recte colligit Victor., in relect. de Matr., in 2 parte secundæ partis, n. 4, in nova lege nullum esse præceptum divinum negativum quod ad jus positivum pertineat, quia præcepta sacramentorum tantum sunt affirmativa. Videri autem potest diminuta illa numeratio, quia præceptum de obedientia ecclesiastica Prælati Ecclesiæ præstanda, est præceptum legis novæ, contentum in illis verbis Matt. 18: *Si Ecclesiam non audierit, sit tibi quasi ethnicus et publicanus:* et in illis Joann. 21: *Pasce oves meas.* Respondetur distinguendam esse, ut sæpe dixi, institutionem a præcepto. Institutio ergo Prælatorum Ecclesiæ, et potestas jurisdictionis eis data, præsertim Petro et successoribus ejus, cum potestate illam communicandi, pertinet ad jus divinum positivum hujus legis, quod potest reduci ad documenta fidei: nam unum ex credendis, est Ecclesiam Christi esse unam, et in uno capite fundatam. Posita autem illa institutione, præceptum illud Hebr. 13: *Obedite præpositis vestris*, naturale est, et sub moralibus continetur, sicut præceptum implendi votum, et similia.

CAPUT III.

UTRUM LEX NOVA SIT SCRIPTA SENSIBILIBUS LITTERIS, AUT TANTUM INTERIUS INDITA.

1. *Ratio dubii.* — Explicata materia et præceptis hujus legis, dicendum sequitur de forma illius. Potest autem hæc lex (sicut quælibet alia) considerari, vel prout est in legislatore, vel prout exterius indicatur illis quibus imponitur. Hic ergo non habet locum prior consideratio, quia in superioribus satis explicatum est quis actus sit lex in ipso legislatore, et quoad hoc eadem est ratio de hac lege divina quæ de aliis. Tractamus igitur de lege nova, ut extra Deum et Christum existente, et sic forma ejus consistit in aliquo signo sufficienter promulgante hominibus Dei et Christi